

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Святослав Богдан**, 1995 року народження, громадянин України. Освіта – вища: закінчив у 2019 році Університет державної фіскальної служби України за спеціальністю «Облік і оподаткування» та отримав ступінь магістра з обліку і оподаткування, працює на посаді FR&A Officer цукрового бізнесу і партнерських програм в агропромисловому холдингу «Укрпромінвест-Агро», виконав акредитовану освітньо-наукову програму підготовки здобувачів ступеня доктора філософії «Облік і оподаткування».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету від 05 березня 2025 року № 282 (на підставі рішення Вченої ради від 27 лютого 2025 року, протокол № 9) у складі:

Голови разової
спеціалізованої
вченої ради:

Володимира Метелиці, доктора економічних наук (08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)), доцента, старшого наукового співробітника, професора кафедри обліку та аудиту Державного податкового університету

Рецензентів:

Наталії Гуріної, кандидата економічних наук (08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)), доцента, доцента кафедри обліку та аудиту Державного податкового університету

Олени Колісник, кандидата економічних наук (08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)), доцента, доцента кафедри обліку та аудиту Державного податкового університету

Офіційних
опонентів:

Ігоря Охріменка, доктора економічних наук (08.00.04 Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)), професора, ректора Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Сергія Легенчука, доктора економічних наук (08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)), професора, завідувача кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка»

на засіданні 15 квітня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань «Управління та адміністрування» **Святославу Богдану** на підставі публічного захисту дисертації «**Обліково-аналітичні технології в управлінні економічною безпекою агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації**» за спеціальністю «Облік і оподаткування».

Дисертацію виконано у Державному податковому університеті Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник – **Володимир Краєвський**, доктор економічних наук, професор, декан факультету податкової справи, обліку та аудиту Державного податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), вимогам до оформлення рукопису дисертації, визначеним наказом Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 № 40 (із змінами) та вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 30 наукових публікацій за темою дисертації, з них – 2 статті, опубліковані в періодичних наукових фахових виданнях, що індексуються у наукометричній базі Web of Science, 7 статей у періодичних наукових фахових виданнях України (категорії Б) та 21 тез доповіді, опублікованих в матеріалах за результатами роботи науково-практичних конференцій:

1. Kraievskiy V., Skoryk M., Bohdan S., Hmyrya V. Coherence of accounting systems: transcendence of content and immunity of purpose. *Bulletin of the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan*. 2020. № 384. P. 176–184. DOI: 10.32014/2020.2518-1467.57 (1,0 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: систематизовано положення когерентності облікових систем.

2. Kraievskiy V., Tytenko L., Paianok T., Bohdan S., Hmyrya V. Accounting and analytical support for assessing the level of economic security of the enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 4 (35). P. 87–98. DOI: 10.18371/fcaptr.v4i35.221801 (1,0 д. а., дисертанту належить 0,2 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: вдосконалено напрями оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

3. Титенко Л. В., Богдан С. В., Мізіренко О. М. Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1358–1363. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-19-202 (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: розроблено алгоритм управлінського внутрішнього контролю в системі забезпечення економічної безпеки.

4. Краєвський В. М., Богдан С. В. Економічна безпека як об'єкт управління в обліково-аналітичній системі аграрного бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 5 (73). Том 2. С. 79–83. DOI: 10.25313/2520-2294-2023-5-8905 (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: систематизовано специфічні загрози економічній безпеці аграрного бізнесу.

5. Краєвський В. М., Богдан С. В. Обліковий механізм забезпечення економічної безпеки аграрного бізнесу. *Український економічний часопис*, 2023. № 1. С. 18–22. DOI: 10.32782/2786-8273/2023-1-3 (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: обґрунтовано роль та призначення облікового забезпечення у системі економічної безпеки бізнесу агробізнесу.

6. Трембіцька О. І., Богдан С. В. Регенеративне сільське господарство у забезпеченні еколого-економічної безпеки. *Агросвіт*. 2023. № 21. С. 89–96. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.21.89 (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: розроблено рекомендації з впровадження моделі регенеративного сільського господарства у практику управління еколого-економічною безпекою агробізнесу.

7. Trembitska O., Bohdan S. Evaluation of the effect of sugar mud and organic fertilizers on the productivity of sugar beets in the conditions of Podillia. *Ukrainian black sea region agrarian science*. 2023. Vol. 27(4). P. 90–98. DOI: 10.56407/bs.agrarian/4.2023.90 (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: запропоновано до застосування інструментарій оцінки ефективності агротехнічних прийомів в управлінні операційною безпекою агробізнесу.

8. Богдан С. В. Економічна безпека агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 1 (10). С. 129–136. DOI: 10.32782/dees.10-23 (0,5 д. а.)

9. Kraievskyi V., Smirnova O., Bohdan S. Modelling agricultural productivity in the management of the production component of economic security of agribusiness. *Economics of systems development*. 2024. Vol. 6 (1). P. 125–133. DOI: 10.32782/2707-8019/2024-1-16 (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а.). *Особистий внесок здобувача*: проведено агротехнічні дослідження та кліматичні спостереження з метою формування даних для аналізу.

10. Богдан С. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства / *Економічні перспективи підприємництва в Україні*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (26–27 жовтня 2017 р., м. Ірпінь). Університет державної фіскальної служби України, 2017. С. 217–220 (0,1 д. а.)

11. Богдан С. В. SWOT-аналіз як інструмент стратегічного управління ризиками господарської діяльності підприємства / *Обліково-аналітичні і статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці*: збірник тез XIV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (26 листопада – 03 грудня 2018 р., м. Ірпінь). Університет державної фіскальної служби України, 2018. С. 65–67 (0,1 д. а.)

12. Горбачов О. О., Богдан С. В. Екологічне оподаткування як сучасний інструмент державного регулювання природокористування / *Молодіжний податковий конгрес*: збірник тез (20 травня 2020 р., м. Ірпінь). Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 519–522 (0,1 д. а.)

13. Богдан С. В. Функціонально-компетентнісна модель бізнес-аналітика / *Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі,*

економіці: збірник тез за матеріалами XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 листопада – 1 грудня 2020 року, м. Ірпінь). Університет ДФС України, 2020. С. 394–396 (0,1 д.а.)

14. Богдан С. В. Управлінський облік логістичних витрат як інструмент управління логістичною складовою економічної безпеки аграрного бізнесу / *Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (5-6 листопада 2020 р., м. Ірпінь). Університет ДФС України, 2020. С. 204–206 (0,1 д.а.)

15. Богдан С. В. Accounting and analytical support of economic security of business / *Проблеми та перспективи розвитку економіки України: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти* (6-7 квітня 2021 р., м. Черкаси). Черкаський державний бізнес-коледж, 2021. С. 183–186 (0,1 д.а.)

16. Богдан С. В. Біхевіористичні методи бізнес-аналізу в оцінюванні кадрової складової економічної безпеки бізнесу / *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (15 квітня 2021 р., м. Ірпінь). Університет державної фіскальної служби України, 2021. С. 305–307 (0,1 д.а.)

17. Богдан С. В. Адаптація методів бізнес-аналізу в цілях управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу / *Облік, оподаткування і контроль: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (24 листопада 2022 р., м. Кропивницький). Центральнотраїнський національний технічний університет, 2022. С. 146–148 (0,1 д.а.)

18. Богдан С. В. Інформаційна цінність бенчмаркінгу як інструменту управління економічною безпекою бізнесу / *Тренди розвитку менеджменту, фінансів та бізнес-технологій в умовах формування сучасної економіки та суспільства: збірник Міжнародної наукової конференції* (30 листопада 2022 р., м. Київ). Міжнародний європейський університет, 2022. С. 165–167 (0,1 д.а.)

19. Богдан С. В. Ідентифікація загроз в системі забезпечення економічної безпеки аграрного бізнесу / *Управління системою фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем: збірник тез I Всеукраїнської науково-практичної конференції* (16 листопада 2022 р., м. Миколаїв). Миколаївський національний аграрний університет, 2022. С. 13–14 (0,1 д.а.)

20. Богдан С. В. Економічна безпека логістичних ланцюгів постачань агропродукції в умовах воєнного часу / *Концептуальні засади формування механізмів менеджменту та логістики в агропродовольчій сфері: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (23 березня 2023 р., м. Умань). Уманський національний університет садівництва, 2023. С. 141–144 (0,1 д.а.)

21. Богдан С. В. Використання Due Diligence в системі управління економічною безпекою бізнесу / *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції* (30-31 березня 2023 р., м. Полтава). Полтавський державний аграрний університет, 2023. С. 385–387 (0,1 д.а.)

22. Богдан С. В. Threats to the economic security of Ukraine's agricultural business in the conditions of war / *Трансформація фіскальної політики: збірник тез XIV Міжнародної науково-практичної конференції* (8 грудня 2023 р., м. Ірпінь). Державний податковий університет, 2023. С. 338–340 (0,1 д.а.)

23. Богдан С. В. Регенеративне сільське господарство як екологічний драйвер сталого розвитку агротериторій / *Сталий розвиток міст та регіонів України в рамках Європейської інтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (12 грудня 2023 р., м. Ірпінь). Державний податковий університет, 2023. С. 404–408 (0,1 д.а.)

24. Богдан С. В. Вплив «зеленої» фіскальної політики на податкову складову економічної безпеки вітчизняного агробізнесу / *Управління розвитком соціально-економічних систем: збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції* (21-22 березня 2024 р., м. Харків). Державний біотехнологічний університет, 2024. С. 129–132 (0,1 д.а.)

25. Богдан С. В. Особливості управління агробізнесом в умовах європейського зеленого курсу / *Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (20-22 березня 2024 р., м. Миколаїв). Миколаївський національний аграрний університет, 2024. С. 14–15 (0,1 д.а.)

26. Богдан С. В. Моніторинг системи показників регенеративних практик забезпечення ресурсної безпеки агробізнесу / *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: збірник тез X Міжнародної науково-практичної конференції* (4-5 жовтня 2024 р., м. Одеса). Одеський національний економічний університет, 2024. С. 78–79 (0,1 д.а.)

27. Богдан С. В. Декаплінг-аналіз як інструмент оцінювання економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу / *Слобожанські наукові читання: соціально-економічні та гуманітарно-правові виміри: збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної конференції* (24-25 жовтня 2024 р., м. Харків). Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2024. С. 35–37 (0,1 д.а.)

28. Богдан С. В. Облікове забезпечення управління агрорегенеративними проектами / *Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції* (08 листопада 2024 р., м. Харків). Державний біотехнологічний університет, 2024. С. 25–28 (0,1 д.а.)

29. Богдан С. В. Конвергенція урбаністики та сільського господарства у формуванні кліматично адаптивних міст / *Сталий розвиток міст та регіонів України в умовах євроінтеграції: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції* (27 листопада 2024 р., м. Ірпінь). Державний податковий університет, 2024. С. 31–36 (0,1 д.а.)

30. Богдан С. В. Цифрові платформи для моніторингу вуглецевих викидів: інноваційні облікові технології в агробізнесі / *Сучасні виклики та сталий розвиток економіки і бізнесу: збірник тез Всеукраїнської наукової конференції* (10 грудня 2024 р., м. Запоріжжя). Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного, 2024. С. 254–256 (0,1 д.а.)

У дискусії взяли участь (голова, офіційні опоненти, рецензенти й інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – Ігор Охріменко, доктор економічних наук, професор, ректор Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ) надав позитивний відгук із зауваженнями дискусійного характеру:

1. В межах визначення специфічних принципів управління економічною безпекою аграрного бізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації дисертантом виокремлено принцип циркулярності та регенерації, який, на нашу думку, недоцільно застосовувати до цілісної системи економічної безпеки агробізнесу, адже цей принцип скоріше є складником принципу сталого розвитку, орієнтуючись на відновлювані ресурси та повторне використання матеріалів у виробничих процесах. Враховуючи те, що економічна безпека агробізнесу охоплює ширший спектр ризиків, включаючи фінансові, операційні, юридичні та технологічні аспекти, до яких принцип циркулярності може бути лише частково застосовний, тому для забезпечення комплексного підходу до управління економічною безпекою необхідно враховувати інші принципи, що стосуються всіх складників системи, а не лише екологічного чи виробничого аспекту.

2. Оцінювання економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації дисертантом запропоновано здійснювати за допомогою матриці індикаторів безпеки бізнесу, в основу якої покладено декомпозицію рівнів економічної безпеки до ключових показників ефективності із встановленням референтних значень. Нерозкритим, на нашу думку, лишається питання визначення суб'єкта встановлення референтних значень KPIs, оскільки наявність можливості для суб'єкта встановлення значень маніпулювати цими показниками шляхом вибору легкодоступних або завищених референтних значень може призвести до спотворення результатів оцінки, як на рівні окремих складників, так і в цілому в системі економічної безпеки агробізнесу, що, в цілому, ставить під сумнів об'єктивність і точність системи оцінки безпеки.

3. Методологія і методика екологічного бюджетування агробізнесу, запропонована дисертантом через складання управлінських звітів про рух грошових коштів та прибутків і збитків, містить детальний опис особливостей та призначення цих управлінських звітів, зокрема в системі управління економічною безпекою агробізнесу. Однак, на нашу думку, в роботі недостатньо висвітлене питання визначення користувачів цих звітів та форм їх публікації. Зокрема, не зазначається, чи повинні ці звіти бути оприлюднені в рамках звітності з управління, інтегрованої звітності чи через запропоновану в подальшому мета-звітність. Відсутність чіткої регламентації щодо аудиторії та публікації таких звітів створює невизначеність щодо практичного використання і інтеграції таких звітів в систему управління економічною безпекою агробізнесу.

4. У розробці цифрового «двійника» агробізнесу дисертантом запропоновано використовувати інструментарій агентно-орієнтованого та імітаційного моделювань, що в комплексі дозволить враховувати гетерогенність учасників агросистеми, їхні автономні дії, взаємодію в динамічних умовах та забезпечити відтворення різних сценаріїв розвитку

кіберфізичних систем, оцінку їхньої стійкості до ризиків і аналіз ефективності впровадження цифрових рішень у реальних виробничих умовах. При цьому, на нашу думку, слід було б розглянути інші можливі технології розробки цифрових «двійників» з подальшою аргументацією вибору саме інструментарію агентно-орієнтованого та імітаційного моделювань.

5. В цілому, у дослідженні не враховано важливого контексту, який істотно впливає на економічну безпеку агробізнесу, зокрема чинників, зумовлених проведенням бойових дій на території України. Враховуючи наявну військову агресію, виникає необхідність у коригуванні моделей оцінки ризиків та загроз, оскільки бойові дії мають глибокий вплив на функціонування економіки, змінюючи не лише макроекономічні показники, а й структуру бізнесу, логістичні ланцюги, а також впливаючи на психологічний клімат підприємств і зовнішні економічні відносини. Тож, для більшої обґрунтованості та адекватності запропонованих підходів, необхідно включити елементи, що відображають вплив збройного конфлікту на діяльність агробізнесу, а також розробити спеціалізовані методики, які дозволяють оцінювати економічну безпеку в умовах військових дій.

Офіційний опонент – Сергій Легенчук, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка» (м. Житомир) надав позитивний відгук із зауваженнями дискусійного характеру:

1. В умовах формування економіки, що ґрунтується на знаннях, важливу роль в забезпеченні економічної безпеки підприємства займає його інтелектуальний капітал, тобто сукупність знань працівників та формалізованих результатів їх інтелектуальної (творчої) діяльності. В розробленій автором концепції економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації (рис. 1.6, с. 28) поряд з ресурсним потенціалом виділяється й інтелектуальний потенціал, що також надалі конкретизовано в табл. 1.5 (с. 31), де інтелектуальна безпека є елементом кадрової безпеки підприємства. В даному контексті не зовсім зрозумілою є позиція автора щодо невиключення інтелектуального капіталу до складу ресурсів підприємства, оскільки на сьогодні він є одним із основним об'єктів економічної безпеки, що обґрунтовується важливою роллю інновацій в забезпеченні досягнення цілей сталого розвитку.

2. В розробленій організаційно-інформаційній моделі забезпечення економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації (рис. 1.11, с. 57) автором було виділено контури управління економічною безпекою бізнесу – стратегічний, операційний та контрольний. Вважаємо не зовсім коректним застосування такого підходу до класифікації контурів, оскільки контроль може бути як оперативним, так і стратегічним, тому й оцінка ефективності системи забезпечення економічної безпеки також може проводитись на цих двох рівнях.

3. В розділі 2 дисертації автором було виділено «вузькі» місця традиційних систем обліку в контексті забезпечення економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу (рис. 2.2, с. 90), що має вирішити проблема еколого-орієнтованого обліку. В той же час, не всі виділені проблеми

відповідають завданням, які призначена вирішувати система бухгалтерського обліку, зокрема: ідентифікація та аналіз впливу підприємства на навколишнє середовище; моніторинг екологічних і соціальних аспектів бізнесу; виявлення та аналіз нераціонального використання ресурсів. Дані питання стосуються не самої системи обліку, а системи аналітичного забезпечення управління екологічною діяльністю або діяльністю в напрямі досягнення цілей сталого розвитку, а також продиктовані бажанням науковців перетворити класичну систему обліку на універсальний інструмент формування інформації для потреб управління. Тому їх слід розглядати не як проблеми або «вузькі місця», а як напрями розвитку системи обліку в напрямі задоволення зростаючих потреб стейкхолдерів, заінтересованих в досягненні цілей сталого розвитку.

4. В табл. 2.13 дисертації автором представлено розроблений «Управлінський звіт Есо-P&L: сегмент аграрне виробництво» (с. 139-140), на основі якого здійснюється розрахунок показника модифікований операційний прибуток (Есо-EBIT). На нашу думку, даний показник не дозволить повною мірою відобразити ефективність управління екологічною діяльністю підприємства, оскільки між представленими в табл. 2.13 екологічними витратами та екологічними вигодами відсутній прямий зв'язок, що не дозволяє їх порівнювати між собою. Окрім цього, ряд наведених в даному звіті показників характеризуються часовим лагом щодо їх впливу на екологічну діяльність підприємства (гранти на екологічні інновації, субсидії на екологічні проекти, витрати на екологічні дослідження), що не дозволяє їх в повному обсязі зараховувати як витрати або доходи того звітного періоду, в якому вони виникли, оскільки віддача/втрати від них будуть проявлятися в інших звітних періодах.

5. В табл. 3.9 автором представлено структуру мета-звітності зі стану і рівня економічної безпеки агробізнесу (с. 222-223). Вважаємо, що дисертаційна робота значно виграла б та мала б більш прикладне значення, якщо б в ній було представлено більш детальну методику формування елементів даного звіту, опис інформаційних джерел їх заповнення, а також був наведений приклад такого звіту, сформованого на прикладі даних конкретного аграрного підприємства. Зокрема, це дозволило б більш чітко встановити його роль в формуванні інформаційної підтримки системи інформаційної безпеки підприємства та прийнятті конкретних управлінських рішень по її удосконаленню.

Рецензент – Наталія Гуріна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту Державного податкового університету (м. Ірпінь) надала позитивну рецензію із зауваженнями дискусійного характеру:

1. В розробці інформаційного складника моделі управління економічною безпекою агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації здобувачем запропоновано ключову роль відвести інтелектуальній інформаційній екосистемі управління економічною безпекою агробізнесу. На нашу думку, потребує обґрунтування застосування назви «екосистема» в контексті створення цифрового середовища управління економічною безпекою агробізнесу, оскільки цей термін традиційно асоціюється із природними системами, що характеризуються складними, взаємопов'язаними елементами,

які функціонують в межах певних еко- або біоциклів. У цьому ж випадку йдеться про цифрове середовище, яке, хоча й може бути складним, однак не має природного циклічного характеру, властивого екосистемам. Зазначене потребує більш чіткого обґрунтування щодо того, яким чином інформаційне середовище в рамках управління економічною безпекою агробізнесу може відповідати характеристикам екосистеми, а також чи доречно застосовувати цей термін для опису цифрових платформ та інтелектуальних технологій, що мають штучне походження і не підпадають під природничі закономірності.

2. В контексті вартісного оцінювання ефективності системи безпекового менеджменту здобувачем пропонується запровадити систему економічного моделювання ефекту безпеки, при цьому не розкривається питання, на який структурний підрозділ агробізнесу буде покладено дану функцію, з якою періодичністю буде здійснюватися така оцінка ефективності та яким чином будуть визначатися параметри для моделювання економічного ефекту безпеки. Важливим аспектом, що потребує додаткового висвітлення, є також питання інтеграції результатів оцінки ефективності в процес прийняття управлінських рішень, а також розробка механізмів для коригування стратегії безпеки на основі отриманих результатів. Відсутність цих аспектів обмежує розуміння реалізації запропонованої системи економічного моделювання ефекту безпеки та її ефективність в умовах реального агробізнесу.

3. В цілях формування організаційно-методологічних основ обліку екосистемних послуг здобувачем запропоновано введення нового рахунку «Екосистемні послуги», і обґрунтовано віднесення даного рахунку до класу рахунків 2 «Запаси», що, на нашу думку, є досить дискусійним аспектом, оскільки дане рішення не повною мірою враховує специфіку екосистемних послуг як об'єкта обліку. Зокрема, екосистемні послуги не є матеріальними об'єктами, які можуть бути обліковані як традиційні запаси, оскільки їх вартість і функціональне використання визначаються здебільшого через нетрадиційні індикатори, що мають як екологічну, так і соціально-економічну природу. Тому, віднесення екосистемних послуг до класу «Запаси» може призвести до спрощення обліку цих послуг і заниження їх економічної значущості в рамках облікових систем. Крім того, такі підходи можуть створити непорозуміння щодо природи цих послуг, що негативно позначиться на точності та коректності оцінки їх вартості, особливо в контексті сталого розвитку та зеленої економіки.

4. Доцільність запровадження окремого рахунку «Екосистемні послуги» в підсистемі обліку екосистемних послуг, обґрунтована здобувачем через розробку і впровадження методики оцінювання їх вартості, яка враховуватиме витрати на створення і підтримку таких послуг. Зазначене має принципове значення для обґрунтування економічного ефекту відповідних природоохоронних і сталих заходів, а також для інтеграції результатів у систему оцінювання економічної безпеки агробізнесу. Поруч з цим, слід зауважити, що в роботі не приділено уваги розкриттю питання регламентації та стандартизації методики оцінювання вартості екосистемних послуг. Зокрема, доцільно було б запропонувати нормативно-правову базу, яка б визначала порядок оцінки таких послуг, а також на необхідність розробки єдиного підходу до їх інтеграції в систему обліку.

5. Ідентифікація основних аспектів організації сервісного екологічного обліку у цілях управління економічною безпекою агробізнесу, дозволила здобувачу запропонувати здійснювати розрахунок екологічної собівартості обладнання шляхом інтеграції витрат у собівартість через субрахунок «Екологічна собівартість основних засобів». Поруч з цим, недостатньо розкритими залишаються аспекти методологічного забезпечення самого процесу розрахунку екологічної собівартості, зокрема щодо критеріїв та принципів, за якими визначаються витрати, що мають бути включені до собівартості через субрахунок «Екологічна собівартість основних засобів». Доцільно було б розробити детальні рекомендації та практичні підходи до його впровадження, а також обґрунтувати методи оцінки ефективності такого розрахунку в контексті досягнення стійкого розвитку та мінімізації екологічних ризиків у агросекторі.

Рецензент – Олена Колісник, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту Державного податкового університету (м. Ірпінь) надала позитивну рецензію із зауваженнями дискусійного характеру:

1. Розробка концепції та декомпозиції економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації супроводжуються обґрунтуванням здобувача, що вплив умов зеленого курсу та цифрової трансформації визначають необхідність перегляду та уточнення структурно-компонентного складу економічної безпеки із подальшим виокремленням систем цифрової безпеки та безпеки сталого розвитку, що, на нашу думку, обмежує комплексне сприйняття економічної безпеки агробізнесу, оскільки принципи зеленого курсу та інструменти цифрової трансформації інтегруються і в інші складники економічної безпеки, окрім зазначених, що є важливим для більш всебічного та узгодженого управління ризиками у сфері агробізнесу.

2. Серед «вузьких» місць в традиційних системах обліку в контексті забезпечення економічної безпеки агробізнесу в умовах зеленого курсу, ідентифікованих здобувачем, на нашу думку, не приділено належної уваги ролі динамічної адаптації облікових процесів до нових екологічних і нормативно-правових умов. Зокрема, варто було б детальніше зупинитись на тому, як екологічно орієнтовані облікові підходи можуть не тільки мінімізувати ризики, а й забезпечувати сталий розвиток агробізнесу, зокрема шляхом інтеграції сучасних цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати процеси моніторингу та оцінки екологічних показників.

3. Розвиток нормативно-правового та методологічного забезпечення обліку і оподаткування вуглецевих сертифікатів, обґрунтовується здобувачем як інструмент формування ринку вуглецевих сертифікатів, інтеграції міжнародного досвіду в національну економіку та стимулюванню бізнесу до участі у програмах скорочення викидів парникових газів. Однак, в контексті запропонованих альтернатив доцільно було б дослідити міжнародний досвід щодо класифікації вуглецевих сертифікатів в облікових цілях, порядку їх відображення в обліку та механізмів оподаткування операцій із сертифікатами, що дозволило б оцінити практичну реалізацію запропонованих механізмів, а також узгодити національну облікову та податкову політику з міжнародними стандартами.

4. Під час надання характеристики підсистемі екологічного обліку витрат, здобувачем зазначається, що ним було свідомо зсунуто фокус від усталеного поняття «облік екологічних витрат», яке акцентується на витратах, пов'язаних із природоохоронною діяльністю, у бік ширшого підходу – «екологічного обліку витрат», що передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та економічних аспектів у єдину систему, що на нашу думку, перекликається із раніше запропонованою ним підсистемою обліку сталого розвитку. З огляду на це, доцільно було б розкрити мотивацію такого розмежування, адже функціональна сутність і завдання цих двох підсистем є схожими і фактично перетинаються. У зв'язку з цим, необхідно уточнити, чим саме екологічний облік витрат відрізняється від обліку сталого розвитку.

5. У структурі мета-звітності зі стану і рівня економічної безпеки агробізнесу, представленій здобувачем, виокремлено розділ, присвячений декаплінг-аналізу як інструменту оцінювання взаємозв'язку між економічним зростанням агробізнесу та рівнем екологічного навантаження. Поруч із цим, на нашу думку, питання призначення, методології та практичного застосування декаплінг-аналізу залишилося не розкритим у роботі, що значно б підвищило обґрунтованість висновків та забезпечило розуміння його ролі у стратегічному плануванні сталого розвитку агробізнесу. Зокрема, варто було б деталізувати підходи до вимірювання та інтерпретації отриманих результатів, визначити джерела даних для аналізу, а також окреслити напрями використання висновків декаплінг-аналізу у прийнятті управлінських рішень.

*Голова ради – **Володимир Метелиця**, доктор економічних наук, доцент, старший науковий співробітник, професор кафедри обліку та аудиту Державного податкового університету (м. Ірпінь), без зауважень.*

*Науковий керівник – **Володимир Краєвський**, доктор економічних наук, професор, декан факультету податкової справи, обліку та аудиту Державного податкового університету (м. Ірпінь), без зауважень.*

Результати відкритого голосування:

«за» – 5 (п'ять) членів ради;

«проти» – немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Святославу Богдану** ступінь доктора філософії з галузі знань «Управління та адміністрування» за спеціальністю «Облік і оподаткування».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Володимир Метелиця

